

Marcin Lason

**JAKUB WÓDKA, POLITYKA ZAGRANICZNA TURCJI.  
UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE ORAZ PODMIOTY  
DECYZYJNE, [INSTYTUT STUDIÓW POLITYCZNYCH PAN,  
WYDAWNICTWO TRIO, WARSZAWA 2012, 323 s.]**

Publikacja Jakuba Wódki podejmuje ciekawy temat, który ze względów poznawczych i naukowych, wart jest analizy badacza stosunków międzynarodowych. Trudno nie uzasadnić tej tezy stwierdzeniem, że wybrany temat nie został do tej pory przeanalizowany w ten sposób, zarówno w piśmiennictwie polskim, jak i, choćby w ograniczonym zakresie, obcojęzycznym. Dodatkowo w nauce polskiej dominowały publikacje wycinkowe, traktujące o pewnych aspektach polityki i historii Turcji, niepróbujące ujęcia jej uwarunkowań w kontekście ich wpływu na dzieje polityki zagranicznej Turcji w latach 1950–2010. Taki bowiem okres wybrał autor i obie te daty są uzasadnione merytorycznie. Próbując w sposób uporządkowany przedstawić zalety i pewne wady publikacji, zacząć należy właśnie od wyodrębnionych w niej części.

We wstępie przedstawiono strukturę pracy, jej tezę oraz pytania badawcze. Autor dokonał także starannego przeglądu źródeł i literatury przedmiotu, odniósł się do najważniejszych książek z zakresu polityki zagranicznej i tematyki tureckiej, zarówno w kraju, jak i za granicą (jednak przy wymienianiu polskich autorów pominał przywoływaną często przez innych polskich badaczy polityki zagranicznej, przedstawicielkę ośrodka wrocławskiego, Teresę Łoś-Nowak). Ponadto uzasadnił wybór metody badawczej – systemowej oraz układu problemowo-chronologicznej

go. Dodać jednak należy, że warto byłoby w tym miejscu przywołać także metodę decyzyjną, która jest doceniana przez badaczy stosunków międzynarodowych zajmujących się polityką zagraniczną. Ponadto docenić należy fakt, że autor oparł swoje rozważania przede wszystkim na źródłach i literaturze obcojęzycznej, w tym turecką, bowiem zna ten język. Pozwoliło mu to także na dokonanie interesujących wywiadów i rozmów oraz własne obserwacje podczas pobytów w Turcji. Dzięki temu rozważania poparte są także niepowtarzalnymi źródłami.

Układ pracy jest uporządkowany, logiczny. Rozdział pierwszy poświęcony został teoretycznym aspektom analizy polityki zagranicznej państwa. Autor przedstawia definicję polityki zagranicznej i poddaje ją krótkiej analizie, a następnie krótko opisuje teorie polityki zagranicznej. Później przechodzi do wyjaśnienia pojęcia uwarunkowań polityki zagranicznej i ich wskazania, co jest ważne w kontekście tematu pracy. Na koniec zaś przedstawia podmioty i proces decyzyjny w polityce zagranicznej. Warto byłoby jednak zastanowić się nad pewnymi uzupełnieniami tej części pracy. Wydaje się bowiem, że czytelnik chciałby także dowiedzieć się czegoś o celach i środkach polityki zagranicznej, które przecież w znacznej mierze są determinowane przez uwarunkowania. Ponadto w aspekcie teoretycznym można było przywołać pewne przykładowe koncepcje jak np. teorie ról Holstiego, która mogła być użyteczna z perspektywy całej pracy. Są to jednak uwagi, które nie mają zasadniczego wpływu na poziom książki.

Rozdział drugi analizuje wybrane przez autora uwarunkowania obiektywne polityki zagranicznej Turcji. Słowo „wybrane” wydaje się tu bardzo właściwe, gdyż skupiono się na trzech aspektach – geograficznym, ludności i gospodarce, podczas gdy jest ich więcej. Autor dokonał pewnego wyboru i zgodnie z nim poprowadził ciekawą analizę, obejmującą swym zakresem 60 lat, nie wspominając już o nawiązaniach historycznych. Nie pomija przy tym tak ciekawych kwestii, jak np. znaczenie posiadania znacznej ilości źródeł wody słodkiej czy mieszkających za granicą Turków. Wydaje się jednak, że autor powinien dodać jeszcze analizę jednego ważnego uwarunkowania obiektywnego – siły militarnej. Zarówno z perspektywy wewnętrznej, jak i w ujęciu porównawczym, ukazując jej znaczenie w kontekście regionu i państw NATO. Umieszczony w dalszej części książki opis Tureckich Sił Zbrojnych nie oddaje tego problemu, bowiem koncentruje się na innych kwestiach.

Następny rozdział, trzeci, opowiada o subiektywnych uwarunkowaniach tureckiej polityki zagranicznej. Wydaje się, że w tym wypadku autorowi zabrakło klucza, który stosuje w innych częściach pracy. Próbuje bowiem zmierzyć się z jednolitym opisem tych uwarunkowań, bez wyodrębniania ich i oddzielnej analizy. Przez to część ta jest mniej uporządkowana, a być może i krótsza, bo i tym wyróżnia się na tle całej książki. Jest to nieco niezrozumiały zabieg autora, który zresztą we wstępie do tego rozdziału podał, co w szczególności zasługuje na uwagę. Warto było się pokusić o to, by poszczególne uwarunkowania subiektywne potraktować oddzielnie.

Rozdział czwarty przedstawia procesy decyzyjnej w tureckiej polityce zagranicznej. W ramach niego ukazano istniejący system normatywny w tureckiej polityce zagranicznej i podmioty państwowe ją prowadzące i mające na nią wpływ. Część ta stoi na wysokim poziomie merytorycznym, a na szczególne docenienie zasługuje fakt, że autor nie sięga tylko po „suche” przepisy, ale także wypełnia je treścią z praktyki politycznej w wybranym przez siebie okresie. Tutaj także znajduje się wspomniana już część poświęcona Tureckim Siłom Zbrojnym, a koncentruje się na tym, na czym i cały rozdział. Stąd też wcześniejsza uwaga, którą można rozbudować jeszcze o stwierdzenie, że siły zbrojne są częścią siły militarnej, która wykorzystywana jest jako narzędzie polityki zagranicznej państwa. Dlatego uzasadnione wydaje się zwrócenie uwagi na to, że to uwarunkowanie obiektywne warte było przybliżenia.

Ostatni rozdział, piąty, traktuje o pozapaństwowych podmiotach tureckiej polityki zagranicznej. Mowa tutaj o opinii publicznej, środkach masowego przekazu, organizacjach pozarządowych np. środowisku przedsiębiorców czy think-tankach. Analiza oparta jest na różnorodnych materiałach, bardzo bogata, a przy tym syntetyczna. Przybliży zarówno kwestie już historyczne, jak i trendy współczesne, np. rosnący antyamerykanizm opinii publicznej. Takie ujęcie tematu jest atrakcyjne poznawczo i niezbyt często spotykane w polskiej literaturze.

Podsumowując należy podkreślić, że książka napisana na temat, który śmiało można określić nowatorskim, stoi na dobrym poziomie merytorycznym, a jej autor wnosi swój wkład w rozwój uprawianej dyscypliny. Język przez niego stosowany jest jasny, przyjęte ujęcie problemowo-chronologiczne atrakcyjne poznawczo. Można ją polecać zarówno studentom, jak i naukowcom interesującym się podejmowaną w niej tematyką. Szczególnie godna podkreślenia wydaje się umiejętność syntetycznego podejścia do wybranego tematu, który obejmował nie tylko 60 lat, wynikających z podanego okresu, ale i historię Turcji, która poruszana jest w wielu punktach, a w szczególności w związku z uwarunkowaniami historycznymi i ich wpływem na politykę zagraniczną. Być może wykorzystując swe umiejętności, autor podejmie się kiedyś analizy realizacji tureckiej polityki zagranicznej, co pozwoliłoby na powstanie kolejnej interesującej książki.